

Salvador Alsius

CATALUNYA SEXUAL

Una completa exploració periodística

La Campana

Introducció

Un estudi sobre els comportaments sexuals dels estudiants realitzat a la Universitat Autònoma de Barcelona a finals de la dècada dels setanta oferia, entre altres dades, la sorprenent conclusió que un 2% dels universitaris es masturbava amb un radiador.

Només calia mirar-se el treball amb una mica d'atenció per esbrinar què havia succeït realment i d'on havia sortit aquesta dada. Els incauts autors de la recerca havien treballat amb una mostra de cinquanta persones. Un dels enquestats no va abordar gaire seriosament el qüestionari, i en una de les preguntes sobre pràctiques sexuals va contestar que ell solia fer-s'ho amb un radiador. Un sobre cinquanta és un 2%. De manera que en el moment de tabular les respostes va aparèixer aquesta xifra, que aquells sociòlegs de pega no van saber llimar oportunament abans de fer públics els resultats de l'estudi.

Per què explico això? És una manera de fer una declaració de principis: aquest llibre no pretén ser un tractat científic, però aspira a ser força més solvent que aquell estudi fet a l'Autònoma. Tampoc no es tracta exactament d'explicar com es masturben els catalans. Més que res perquè tinc el ple convenciment que els catalans no es masturben d'una manera gaire diferent de com ho fan els andalusos, o els francesos o fins i tot els camerunesos.

1a edició: març de 2006

© Salvador Alsius
© Edicions La Campana
Muntaner, 248, 1r, 2a
08021 Barcelona
Tel.: 93 453 16 65 / Fax: 93 451 89 18

Disseny coberta: Eumogràfic
Foto coberta: ©Masterfile/Stock Photos

ISBN: 84-95616-83-1
Dipòsit legal: B. 12.469 - 2006
Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)
Imprès a Romanyà/Valls. Capellades (Barcelona)

No, diguem-ho des de bon començament: aquest llibre parla del sexe a Catalunya, però no està concebut sobre la sospita que els catalans exercim les funcions sexuals amb trets diferencials. Les dades que s'hi inclouen i els escenaris que es visiten tenen unes coordenades geogràfiques i cronològiques que es refereixen a un aquí i un ara. Però això no exclou que moltes de les coses que s'hi expliquen i comenten no puguin funcionar exactament igual en un altre lloc i que no hagin pogut ser de la mateixa manera en una altra època.

Ara bé, dit això, sí que penso que en qualsevol país i en qualsevol cultura hi pot haver certes diferències a l'hora d'entendre com són i han de ser les relacions entre les persones i també, doncs, les relacions sexuals. Il·lustraré aquesta idea amb un altre exemple que casualment ens remet també a la UAB i als anys setanta. El Departament de Teoria de la Comunicació, del qual jo aleshores formava part, va impulsar un simposi internacional sobre «comunicació alternativa», un concepte que aleshores estava de moda. En aquella època el delegat de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona era Joan de Sagarra i, quan el vam anar a veure per demanar-li una col·laboració, ens va dir que no podia posar-hi ni una pesseta, però en canvi sí que podia convidar els participants a passar una vetllada a El Molino. La idea ens va semblar perfecta, perquè el famós music-hall del Paral·lel seria vist pels congressistes com un petit laboratori de relacions simbòliques desinhibides. De manera que, una nit, un seguit d'especialistes en semiòtica i en sociologia de la comunicació, després d'una llarga jornada de ponències i de debats més o menys saberuts, entrava a aquell lloc mític. Per a la nostra sorpresa, les reaccions van ser ben diverses. Mentre que alguns col·legues italians (en-

tre els quals hi havia, per exemple, Paolo Fabri) van entrar ràpidament en el joc i fins i tot van «interactuar» verbalment amb les cabareteres, els anglosaxons (encara ara puc veure la cara d'una professora negra de no sé quina universitat nord-americana) marxaven indignats pel fet que els haguéssim dut a un lloc on s'explotava vilment la imatge i el cos de les dones.

Des que això va succeir han passat gairebé trenta anys. I segurament es pot dir sense por d'equivocar-se que actualment els catalans estem sotmesos a un bon feix de factors i d'influències que ens fan viure tot allò que està relacionat amb el sexe de formes ben contradictòries. Alguns d'aquests factors són, per una banda, les restes d'una moral religiosa que ha tingut un enorme pes durant segles, una educació que ha tendit a fer-nos identificar sistemàticament el sexe amb l'amor, unes tendències tossudament conservadores respecte a la institució familiar... Però també, per una altra banda, l'imparable procés d'emancipació de les dones, l'emmirationament amb països o amb cultures suposadament més lliberals en aquesta matèria, l'exaltació de l'autonomia personal i d'una manera hedonista d'entendre la vida... La resultant de tot això és sinuosa. De manera que ara, entre nosaltres, conviuen entrecruades maneres de pensar i de fer tan diferents com la de l'«on anirem a parar!» i la del «folleu, folleu, que el món s'acaba!».

Aquí, com a bona part d'allò que en diem el «món occidental», va causar furor l'informe Hite. Una nord-americana anomenada Shere Hite va publicar l'any 1976 els resultats d'un estudi per al qual havia entrevistat milers de dones. Ja era prou important que en aquell treball es demostrés per primer cop que moltes dones occidentals estaven canviant de forma radical les seves actituds

respecte a la sexualitat (cosa que, d'altra banda, tenia molt a veure amb la generalització de l'ús dels anticonceptius). Però potser encara era més important el fet que passessin a ser d'ús relativament comú termes com *orgasme vaginal*, *estimulació del clítoris* o molts d'altres sobre els quals fins aquell moment pesava un autèntic tabú.

Val a dir que l'informe Hite no té gaire bona fama ni entre els psicobiòlegs ni entre els sociòlegs seriosos, que ja el van considerar en el seu moment un estudi oportunista. En qualsevol cas, s'emmarcava (o s'emascarava) en una línia d'estudi i de reflexió sobre la sexologia feta des d'una perspectiva científica que ja venia de més enrere. Per descomptat i en primer lloc, de Freud. Com és prou conegut, el pare de la psicoanàlisi va destacar el paper de la sexualitat com a determinant de la majoria de les conductes humanes. Encara al segle XIX, Havelock Ellis començava a publicar els seus estudis sobre psicologia del sexe i gosava fer afirmacions que en aquell moment van causar gran sorpresa i fins i tot escàndol en la comunitat científica. Per exemple, que la masturbació era una conducta habitual i lògica en els individus; o que l'homosexualitat i l'heterosexualitat poden ser complementàries i no necessàriament oposades. Alfred Kinsey, ja a la primera meitat del segle XX, va iniciar la línia de les enquestes conductuals i va començar a demostrar que entre els comportaments que s'exigeixen o s'esperen de les persones i allò que realment desitgen fer o fan moltes vegades hi ha un abisme. I uns anys més tard, a la dècada dels seixanta, van obtenir també molta rellevància les aportacions de W.H. Master i V.E. Johnson, que van dur al laboratori la fisiologia i la conducta sexuals i que van dissenyar tractaments innovadors per a determinades disfuncions.

A les últimes dècades del segle XX, la pluja d'estudis científics o de treballs revestits d'un dubtós científisme ha estat incessant. El que costa ara, com en tantes altres matèries, és saber distingir què hi ha de nou i què és pura xerrameca més o menys il·lustrada, incloses les noves versions de l'informe Hite que s'han divulgat recentment. Sigui com sigui, el que resulta ara més significatiu és que el discurs sobre la sexualitat ha arribat als mitjans de comunicació de masses. I de quina manera! Perquè, si fa mig segle potser era reduït el nombre de persones que havien sentit parlar de Master i Johnson, ara en són milions les que poden assabentar-se, a través d'una àmplia oferta televisiva, quines són les mides que pot arribar a tenir un penis erecte o com s'ha de fer per acariciar de forma eficaç els pits d'una dona.

En aquest sentit, el canvi que hi ha hagut, no ja en els últims cinquanta anys sinó només en els últims cinc, ha estat espectacular. Hi ha molta gent que està cursant ara, en horari de «prime time» televisiu, l'assignatura que quan eren petits resultava impensable: educació sexual bàsica. I no ens hem aturat aquí. A la televisió es poden fer, dins d'aquest mateix pla d'estudis, tota mena d'assignatures optatives, màsters i postgraus. Però els mitjans de comunicació estan proporcionant un material que és encara molt més important que la il·lustració sobre prepucis, vagines i punts G. Em refereixo a una incessant pedagogia sobre les noves maneres d'entendre les tendències i les relacions sexuals, i les actituds que es fan imprescindibles per tolerar-les i integrar-les. Entre mil exemples possibles, m'acullo al de les telenovel·les que ha produït TV3 per a l'horari de sobretaula. Ara gairebé sembla mentida, però en la primera de totes, *Poble Nou*, va causar sorpresa (i entre cert pú-

blic, santa indignació) que hi sortís una parella d'homes que es manifestava inequívocament gai. D'això, ara en fa exactament onze anys. I posteriorment no han faltat les ocasions perquè els gèneres televisius de ficció anessin fent pedagogia d'unes maneres d'entendre i de viure el sexe que no estan constretes per antigues cotilles morals.

Crec que tot això és molt sa. Però, com deia abans, conviu encara amb inhibicions i repressions de tota mena. L'alliberament sexual és un camí que cadascú pot pensar com ha de ser d'ample i de llarg, però que en tot cas socialment el tenim encara a mig recórrer. No tothom el vol fer ni el fa al mateix ritme. Ja va bé que alguns vagin tan de pressa com vulguin, i cal entendre també que altres s'aturin allà on creguin convenient.

Aquest llibre pretén ser una petita empenta per aconseguir que la velocitat mitjana sigui una mica més alta. L'he fet de l'única manera que jo podria fer-lo: a cavall entre la sociologia i el periodisme. Com deia al començament, m'he esforçat perquè totes les dades i interpretacions tinguin suficients garanties científiques. Però alhora he procurat embolcallar els documents amb la narració de situacions vives, amb històries personals, amb tot allò que és inherent al reportatge periodístic.

Durant els gairebé dos anys de feina que he esmerçat en la preparació del llibre he passat per algunes experiències personals ben curioses. No totes hi són reflectides. He triat només aquelles que m'han semblat significatives per als efectes que em proposava. Però sobre aquesta qüestió sí que tinc especial interès a declarar que mai no he obrat amb ocultació del meu rol professional. És a dir, en tot moment he deixat clar a les meves fonts quins eren les meves intencions. I en cap cas he pagat ningú perquè m'ex-

pliqués coses. Dit ras i curt: no he anat de putes amb el pretext de fer una feina professional. Amb aquest procediment s'han fet altres llibres, però no pas aquest. En canvi, he amagat el nom real de persones que m'ho han demanat per tal de protegir la seva identitat.

En el procés d'elaboració, i a mesura que el projecte avançava, he pogut constatar aquesta doble moral a la qual m'he referit i que gasta actualment la nostra societat. Tots procurem que sembli que entenem el sexe com un fenomen normal i corrent, com una cosa de la qual es pot parlar amb naturalitat. Però a l'hora de la veritat això no acaba d'anar així. Ho il·lustro només amb un exemple entre cent de possibles. Un dia jo estava plantat al mig de la Rambla parlant per telèfon. Potser enraonava una mica més fort del compte per escoltar-me a mi mateix i fer-me escoltar enmig del soroll ambiental. I de cop vaig dir al meu interlocutor més o menys aquesta frase: «Aquesta tarda tinc l'entrevista amb aquella sexòloga...» Van girar el cap cinc o sis persones, tothom qui hi havia en deu metres a la rodona. N'hi va haver que van somriure, d'altres que em van mirar amb cara de commiseració, i alguna fins i tot que ho va fer amb posat de fàstic. Estic segur que res d'això no hauria passat si m'hagués referit a una traumatòloga o a un digestòleg.

I després hi ha allò de les bromes. L'elecció d'aquesta temàtica m'ha valgut ser objecte de mil i un comentaris irònics d'amics i coneguts, a mesura que han anat coneixent les activitats que duia a terme. La meva resposta sempre ha estat la mateixa: «Fa uns anys vàreu poder veure que treia un llibre sobre cultura religiosa tot i ser agnòstic. Doncs també entra dins del possible fer un llibre sobre sexe i no menjar-se ni una rosca.»

1

De la cigonya a internet

L'educació sexual de nens i nenes

On i quan comença el mite de les cigonyes com a transportistes de nadons? Ningú no ho ha pogut establir amb certesa, però, a manca de dades més fiables, se sol donar com a bona l'explicació que es tracta d'una llegenda centreeuropea que prové d'un país indeterminat. Segons aquesta llegenda, un matrimoni jove que vivia en un poblet va tenir un nen el mateix dia en què una parella de cigonyes retornava al niu estiuenc, circumstància que altres adults de la localitat van aprofitar per explicar als seus fills que aquell nouvingut l'havien portat les aus penjat del bec. Algunes versions de la llegenda afegixen que aquelles cigonyes arribaven de París. Com que no se sap on era el poble en qüestió, es fa difícil de saber si les cigonyes havien fet una darrera escala a la capital de França, però del que no hi ha dubte és que el viatge l'havien començat a l'Àfrica, que és on hiverna l'espècie coneguda científicament com *Ciconia ciconia*, és a dir, la cigonya que nosaltres coneixem. De manera que, fins i tot en la suposició que les cigonyes que van generar la llegenda haguessin hagut de passar per París, resultaria del tot il·lògic que totes les cigonyes fessin una ruta que passés per aquella ciutat abans d'anar a deixar els nadons al seu punt de destinació.

Sigui com sigui, la historieta de la cigonya i de la seva procedència parisenca va fer fortuna a tot Europa i es va

estendre per bona part del món occidental, de manera que ha estat la més usada des de fa uns quants segles per explicar la procreació humana als més petits. També té força predicament l'aparició màgica del nadó sota una col, una explicació que té així mateix alguns punts objectables fins i tot si ens la mirem des de la mentalitat d'un nen de tres o quatre anys, i sobretot si es té en compte la dificultat que actualment comporta explicar-li què és una col. A més, a casa nostra, la història de la col s'entrellaça amb el popular conte d'en Patufet, de manera que pot arribar un moment que els nens no sàpiguen si els bebès apareixen sota una col, si surten de la panxa de la vaca que es va menjar la col o si es generen de llavors transgèniques quan el pare i la mare canten junts «patim-patam-patum».

Actualment són comptats els pedagogs o els psicòlegs que abonen l'alimentació de fabulacions com la de la cigonya o la de la col per explicar als infants com arriben els bebès a les seves llars. La majoria defensa la teoria que als nens no se'ls ha d'engalipar amb històries fantàstiques que els poden confondre i que és millor fer-los saber les coses tal com són realment, encara que, això sí, calgui fer-ho al nivell de comprensió adequat per a cada edat. Que consti que no tots els professionals són partidaris de tanta transparència. N'hi ha que encara invoquen l'ús dels relats fantasiosos perquè consideren que permeten protegir la ment dels menuts d'informacions que els podrien captar abans de temps. El que ja no solen dir aquests professionals, cada cop més minoritaris, és com i en quin moment s'ha de fer la revelació sobtada de la veritat de les coses als infants, ni com se'ls ha de protegir del trauma, petit o gran, que els pot suposar adonar-se que el dels adults és un món mentider de mena. I precisament és per

això que, com dèiem, predomina entre els estaments psicopedagògics la idea que val més no enredar els nens i dir-los veritats a mida des de bon començament.

Però una cosa és l'opinió dels professionals i una altra el costum instal·lat. Durant molt de temps i encara actualment, molts pares i mares tiren pel camí més senzill i continuen fugint d'estudi quan es veuen abordats de sobte per una pregunta filial. I ja se sap que els nens i les nenes petits tenen, entre altres, la particularitat de fer certes preguntes en els moments, en els llocs i en les situacions que els adults consideren menys oportuns. Els marrecs no tenen per costum dir als seus pares alguna cosa així com: «Tinc interès a saber d'on vénen els nens petits, de manera que si us plau preneu-vos uns dies per comentar entre vosaltres com m'ho penseu explicar, o consulteu algun llibre o algun educador, que el diumenge havent dinat en parlarem una estona.» No, el nen pot preguntar com ha vingut ell al món o com ho farà un germanet a l'antesala del pediatra o a la cua de la carnisseria o, pitjor, quan s'està de visita a casa dels avis. I aleshores és quan molts pares o mares tiren mà de la cigonya, o de París, o de Nostro Senyor, com qui s'agafa a un clau roent.

És clar que molts pares i mares es troben amb sorpreses quan s'armen de valor i tracten d'explicar als seus fills els primers secrets de la vida. És ben conegut aquell acudit que explica una història que deu haver succeït de manera semblant en alguna situació real: uns pares diuen un vespre al fill gran que li han d'explicar una cosa important. S'estan una bona estona parlant amb ell i, quan el nen se'n va a l'habitació, és abordat pels germans petits que s'han mantingut expectants. I interpel·lat per ells sobre allò «tan important» que li havien explicat els pares, els diu: «Res

de particular. Sabeu com es fan els nens, oi? Doncs es veu que els ocellets s'ho munten de la mateixa manera, si fa o no fa.» I és que, per dir-ho amb una frase tòpica, els nens d'avui en dia ja no són com els d'abans. Uns mestres em van explicar com a real una facècia que em resisteixo a donar com a realment succeïda: la d'un nen que estava convençut que els fills, ara, els pares els baixen d'internet.

Probablement això de creure que un nadó pot venir de la xarxa també deu pertànyer al món de l'acudit. Però en canvi prometo que són absolutament certes dues anècdotes viscudes per persones conegudes meves i que resulten prou expressives a l'hora de comprendre la distància que existeix entre els adults i els nens en matèria d'informació sexual. La primera anècdota es produeix a la casa d'uns avis que durant un cap de setmana estan fent de cangurs d'un grupet de néts. Són fills de diferents fills i filles, de manera que a taula els cosins enraonen entre ells del que deuen estar fent els pares i mares respectius. Uns diuen que els seus estan d'excursió, i uns altres que els seus deuen estar fent fotografies. I un dels nens, de set anys, salta: «Doncs els meus, aprofitant que els hem deixat sols, deuen passar-se tot el cap de setmana follant.» A l'àvia li cau la cullera de la mà i a l'avi gairebé li agafa un cobriment.

La segona de les anècdotes es produeix a una casa on s'està veient un programa de televisió en família. Estan fent una entrevista a un escriptor, a qui li han preguntat si surt gaire de nit. I l'entrevistat respon que cada vegada ho fa menys i que, tal com s'està posant el món de la nit, aviat només circularan pel carrer les putes i els serenos. I una nena de la família, amb sis tendres anyets, pregunta immediatament: «Què és un sereno?» La manera de fer la pregunta no deixa lloc a dubte: aquesta és la paraula que

li ha suscitat curiositat. L'altra es dona per descomptat que la coneix perfectament.

Cal reconèixer que no resulta gens senzill per als pares saber per on van els pensaments dels fills, immersos cada cop més en un garbuix d'informacions que els arriben esmicolades des de l'escola, des dels grup d'amiguets i des dels mitjans de comunicació. Són tremends els nens, ja se sap. I molts dominen un vocabulari que causa autèntica estupefacció. Una mestra coneguda meva m'ha ensenyat el paper que una seva companya va interceptar en plena classe a nens de deu anys. La classe era d'anglès, però el document requisat no contenia precisament la llista dels passats irregulars, sinó alguna altra cosa. Pel que va poder deduir la professora, era un paper que algun dels alumnes havia començat a fer circular de taula en taula i on cada company havia d'escriure paraules marranes que conegués, disposades en dues columnes diferents. I aquest era el contingut literal del document:

CAST.	CAT.
prostituir	xupame-la
tocar	folla'm
metemela	petons (però follant)
la tengo empinada	incar
osea !ohh!	
o, yes, o, yes, o yes	fica'm la llengua per la
me hago pagas	bulva
muevela	
metemela	
coño	

Pel que sembla encara no se sentien amb el nivell suficient d'anglès per introduir una columna dedicada a la llengua de Shakespeare. Deixant al marge l'excel·lència lingüística tant en una com en l'altra llengua, no hi ha dubte que és un vocabulari del qual se'n faria creus molta gent, potser començant pels mateixos pares dels autors de la llista. Però sí, així se les gasten els angelicals nens i nenes de les nostres escoles. I val a dir que no es tractava precisament d'un centre d'ensenyament d'un barri marginal, sinó més aviat tot el contrari.

Qui en parla, d'això?

M'he dedicat força a buscar algun estudi fet recentment que esbrinés com reben ara els nens i les nenes la seva primera informació sobre sexe. I no he trobat res mínimament fiable. Quan dic «primera informació» em refereixo al descobriment dels secrets bàsics de la vida. Els mestres i els pedagogs, quan els he preguntat sobre aquest particular, de seguida m'han remès a currículums escolars. I jo els he tallat cada vegada per dir-los que no, que el que voldria és saber què fan els pares, si encara estan explicant la història de la cigonya o si diuen als seus fills que els bebès surten de la panxa de les dones; i en aquest segon supòsit, si ho fan només a partir de preguntes o si s'anticipen a la curiositat infantil. Doncs sembla que això, ara per ara, no ho sap ningú amb una mínima fiabilitat. Almenys no se sap amb prou base estadística.

D'aproximacions, això sí, n'he fet moltes. Durant mesos he preguntat d'una manera informal a psicòlegs, a educadors i, sobretot, a pares i mares relativament joves.

Les opinions i les actituds són d'allò més variat. Però la impressió que he tret com predominant és que, en general, els pares actualment tendeixen a inhibir-se d'aquest compromís i a delegar en les escoles. En els últims mesos, a Catalunya, s'ha dut a terme una campanya institucional promoguda a través de diversos mitjans de comunicació per tal de mentalitzar les famílies en el sentit que hi ha aspectes de l'educació dels nens i dels joves que no es poden deixar només en mans dels mestres. Doncs bé, si la tendència general detectada és aquesta (i per aquest motiu es deuen gastar els diners fent la campanya), què no deu succeir amb una matèria en què molta gent se sent insegura o que troba encara relliscosa? I, tanmateix, està demostrat, com veurem de seguida amb dades, que la majoria de les persones, un cop arriben a l'etapa de la joventut, reconeixen que els hauria agradat obtenir, ja des de ben petits, una informació sexual més directa per part dels seus pares.

Com he dit, no hi ha manera de trobar dades fiables sobre el tractament que els pares actuals estan donant a aquesta matèria. Però sí que n'hi ha sobre el que ha succeït anteriorment. La darrera enquesta feta per l'Institut Nacional d'Estadística sobre salut i hàbits sexuals dels espanyols ofereix resultats molt interessants per fer estimacions sobre la manera com les persones han obtingut la informació sexual durant les darreres dècades. El fet que l'INE ofereixi les dades diferenciades per comunitats autònomes permet, a més, saber com és tractat aquest assumpte a Catalunya i si existeixen o no diferències significatives respecte als veïns de les diverses regions espanyoles. L'univers de l'enquesta es circumscriu a les persones situades a la franja d'edat compresa entre els divuit i els

quaranta-nou anys, de manera que –hi insisteixo– no pot ser considerada com una fotografia d'allò que ara mateix succeeix, sinó més aviat com el balanç de la mena d'informació sobre sexe que s'ha tingut en els darrers quaranta anys i escaig. En aquest treball prospectiu, s'hi preguntava, entre moltes altres coses, sobre la font de la qual s'havia obtingut informació sexual, però també sobre la font de la qual s'hauria volgut tenir-ne. I el contrast entre les respostes a una i altra qüestió proporciona informació summament interessant.

Comencem per la primera qüestió, és a dir, la font principal de la informació sexual. La que guanya, i en major proporció a Catalunya, són els amics o els germans, amb un 43%, un percentatge que s'enfila al 48% (és a dir, gairebé la meitat!) en el cas dels homes. Les dones es queden aquí amb el 37,9%. Les coses poden haver canviat en els últims temps, però probablement cal pensar que anys enrere els xicots enraonaven més entre ells «d'aquestes coses» que les noies. Les persones que a Catalunya manifesten que han tingut els pares o els familiars grans com a font principal d'informació sexual són el 12,5%. En aquest cas no hi ha diferències significatives amb altres zones. Però aquesta proporció també està una mica desequilibrada si es fa la comparació entre homes i dones: 10,3 ells i 14,7 elles. No és gaire arriscat pensar que en aquesta diferència hi poden tenir força a veure les explicacions que un cert nombre de mares se senten obligades a fer a les filles quan els arriba l'edat de la menstruació. Altres fonts principals d'informació sexual citades pels enquestats són els professionals (mestres, educadors, etc.) i altres suports (llibres, revistes, mitjans de comunicació, etc.). Aquí, en el còmput general a Catalunya es registra

un empat tècnic: prop de l'11%. Però aquest desempat es desfà si es miren les xifres per sexes. Els homes que han obtingut la informació sexual de professionals són només el 9,5%, mentre que en el cas de les dones la xifra s'eleva al 12,2%. Percentatges que es capgiren pel que fa a l'obtenció d'informació bàsica a través de suports diversos: per dir-ho d'una manera gràfica i planera, en els últims quaranta anys els nois han tingut més tendència a consultar el diccionari que les noies. Les proporcions en això són comparables a les de les diverses regions espanyoles.

Esmment a part mereix una altra de les respostes del ventall de possibilitats que oferia aquesta pregunta sobre la font principal d'informació. És la de les persones que manifesten haver-la trobat en la parella. A Catalunya els enquestats que opten per aquesta resposta representen un gens menyspreable 15,4% (que és encara més gran per al conjunt d'Espanya: 19,4). Tornem a recordar que no estem analitzant la situació actual, sinó aquella que ha afectat les persones que ara tenen entre divuit i quaranta-nou anys. Tot i així, és una xifra sorprenent. Una de cada sis o set persones ha hagut d'esperar a tenir relacions sexuals amb algú altre (o a albirar expectatives de tenir-ne) per saber coses elementals sobre sexualitat. Les dones han estat més afectades per aquesta circumstància: un 18,8%, davant d'un 12,2% dels homes. I val a dir que per al conjunt dels enquestats a Espanya, el percentatge de dones que s'han informat sobre els secrets del sexe a través de la parella s'enfila fins al 24% (gairebé una de cada quatre!). Unes xifres que, sumades a totes les anteriors, ofereixen un panorama força galdós sobre la manera com s'ha enfocat la informació sexual a les nostres latituds.

Com ja hem dit, les respostes a la pregunta sobre quin han estat realment les principals fonts d'informació contrasten fortament amb les respostes a la pregunta sobre quina font d'informació s'hauria volgut tenir. Tant a Catalunya com en el conjunt d'Espanya la gent manifesta molt clarament que no li sembla bé la mena d'educació sexual que ha rebut. Vegem-ho. Mentre que només el 12,5% dels enquestats a Catalunya declarava haver obtingut dels pares o dels familiars grans la informació sexual bàsica, els que diuen que els hauria agradat que hagués sigut així superen clarament la meitat de la població, amb el 53,6%. La dada és contundent i obliga a la reflexió. No deixa de resultar esclaridor que hi hagi tanta gent que reconegui una mancança per part de l'entorn familiar de la seva infància o joventut. Una altra qüestió és si han aplicat el mateix criteri quan els ha tocat a ells ser els qui havien de donar la informació als membres de la següent generació. Perquè, a tenor del que ja ha sigut comentat anteriorment, es pot alimentar la sospita que el que encara predomina en aquest terreny és una mena d'espant inhibitor.

«Aquesta és la meva ecografia»

Com deia, els plans curriculars del nostre sistema educatiu contenen actualment algunes matèries que inclouen l'educació sexual, en uns casos des de la perspectiva de les ciències socials i en altres des del context de les ciències naturals. Algunes escoles, tanmateix, procuren que l'educació sexual tingui un caràcter transversal. En l'argot dels ensenyants això vol dir que es procura aprofitar situacions en què, a la classe o a fora, els mestres troben

l'ocasió per tractar d'uns temes que de vegades resulten delicats però que, invariablement, suscitin una curiositat immensa per part dels alumnes.

Aquest és el cas de l'escola Isabel de Villena, de Barcelona. Així m'ho fan saber Marta Rubió, mestra de cinquè de Primària, i Carme Isalt, que en aquesta institució educativa s'encarrega precisament de les activitats anomenades transversals, que es concreten en una sèrie de projectes col·lectius. Em diuen que, ja des de P3 –és a dir, els més marrecs– els nens comencen a fer preguntes «molt elevades». Els interessen especialment algunes qüestions cosmogòniques sobre l'univers, encara que les concretin a la seva manera.

–Un nen pot preguntar, per exemple, com és que la Terra pot aguantar el pes de tota Barcelona. Els petits es fan les preguntes que s'han fet sempre els grans filòsofs. I entre aquestes, naturalment, n'hi ha una de clàssica: d'on venim? Volen saber com han nascut ells, i fan els seus descobriments. [Carme Isalt]

Val a dir que estem parlant d'una escola de les que en podríem dir «d'alt estànding pedagògic». Aquestes mestres procuren allunyar-se dels procediments més convencionals i el que fan és aprofitar materials que porten els mateixos nens o que han d'espavilar-se a buscar. Especialment allò que anomenen «el llibre de la vida». Me n'ensenyen un d'un nen de P5. Hi ha la seva petita genealogia. «Un dia –llegeixo– es van ajuntar l'òvul i l'espermatozou. I jo vaig estar 9 mesos dins de la panxa de la mare.» Això últim està il·lustrat amb una foto de la mare embarassada. I a la pàgina següent, una altra foto amb un altre peu: «Aquesta és la meva ecografia.» El fet ara relativament freqüent que alguns nens siguin adoptats planteja algunes dificul-